

Şahyr A. Atabaýew bilen aramyzda dörän degişmelerden

Category: Degişmeler, Kitapcy, Sözler, Türkmen dili

написано kitapcy | 23 январа, 2025

Şahyr A. Atabaýew bilen aramyzda dörän degişmelerden ŞAHYR

A. ATABAÝEW ARAMYZDA

DÖRÄN DEGIŞMELERDEN:

Atamyrat Atabaýewiň “Edebiýat we sungat” gazetinde:

*“Hiç kim oňa “Beýik şahyr” diýmezdi,
Ýazyp ýören bolsa diri wagtynda.
Belki menem hiç bir zenan söýmezdi,
Söýäýmedik bolsa Bibi wagtynda”*

– diýen epigrammasy çap bolanda, men oňa:

*“Sen-ä bürgüt bolup göge uçardyň,
“Beýik” diýiläýse diri wagtynda.
Bu dünýäden sallah bolup geçerdiň,
Ýalňyşmadyk bolsa Bibi wagtynda”*

– diýen jogap ýolladym.

* * *

Men Moskwada işleýärkäm, Türkmenistan ýazyjylar guramasynyň ýolbaşçysy Atamyrat Atabaýewe bir mesele bilen jaň edemde, sesiniň örän şadyýandygynyň sebäbini soradym welin ol:

– Şu gün Magtymguly baýragy baradaky toparyň iň soňky mežlisi boldy. Menem baýraga hödürlenenleriň biridim – diýen jogap aldym.

– Beýle bolsa, seni gutlaýmalysy galýar-da?

– Ýok, gardaş, maňa baýrak berilmedi.

– Onda näme beýle keýpiň kök?

– Baýrakly meseläni çözüän toparyň agzalary gabat gelende, ýylgyrasym gelmese-de ýylgyra-ýylgyra salamlaşmakdan ýaňa

halys agzym gyşaryp gitdi. Şol güzapdan dynanym üçin keýpim kök.

* * *

Men pikirlerini bilmek maksady bilen 900 sahypalyk “40 ýylda ýazylan kitap” gündelik-essämiň golýazmasyny akademikden başlap, mekdep mugallymyna çenli göwnüm ýetýän adamlaryň 15-20 sanysyna okadýp, olaryň eden belliklerini hem öwgüsi-tankydy bilen gündelige goşdum.

Öz gezeginde gündeligi okap, ozal okan adamlaryň kimlerdigini bilip, pikirleri bilen hem tanşan Atamyrat Atabaýew golýazmanyň soňky sahypasyna: “Hormatly dostum! Gündeligiňi okan adamlardan çen tutsaň, okaýmalylaryň hemmesi okaýan ýaly. Golýazma kitap bolup çyksa-da mundan kän adam okar öýtmeyärin” – diýen ýazgy edipdir.

* * *

Atamyrat Atabaýew näsaghana düşende, men bir gezek yzyndan bardym-da, soň hem ony biynjalyk edip ýörmezlik üçin ýagdaýyny aýaly Bibiden sorap durdum. Bibi hem näsaghana baranda “Atajan Taganam her gün jaň edip ýagdaýyňy sorap dur” diýse, Atamyrat: “Ol-a özüniň menden haçan dynjagyny biljek bolýandyr” diýipdir. Ol gep gulagyma ýetensoň men Bibiniň iş otagyna bardym-da:

– Jigim, sen adamyňa aýt, özüne beýle ýokary baha bermesin-de, arkaýyn ýaşabersin – diýdim. – Sebäbi o dünýä diýilýän ýer Atamyrat ýaly maýdalara däl-de, özümüz ýaly agramly gerçeklere garaşýar.

* * *

Meniň gulagym agyr bolany üçin Atamyrat Atabaýew: «Kerbabaýew – edebiýatyň kerwenbaşysy, Atajan Tagan – kerlerbaşysy” diýýär.

* * *

Bir sebäp bilen iş otagyna baranynda, edara aladalyry sebäpli goşgy ýazmaga-da wagt galmaýandygyndan zeýrenen Atamyrat näme etmelidigi barada menden maslahat sorady.

Men oňa döredijilik adamy üçin iň gymmatly zadyň öz senedidigini aýdyp:

– Ýagdaý şeýle bolsa arzaň ýazaýmaly bolar-da – diýdim.

Şahyr ýüzüme nägile nazar bilen garady-da:

– Otuz ýyllap dünýä belli, akyllý-paýhasly şahslar bilen bile işleşseňem sen olardan sähelçede akyly öwrenmänsiň, agam – diýdi. – Berýän maslahatyň nähili?! Arza ýazsaň, arzaň kanagatlandyraýarlar-da. Sen şoňa düşüneňokmy?

* * *

Gulagyň agyr bolsa dost-ýarlaryň ol ýagdaýy degişme, anekdot döretmek üçin “çig mal” hökümde peýdalanýarlar.

Bir gezek redaksiýanyň gapysynda durkak (Belkem, gulagymyň agrdygyny-da bilmeýän) bir ýaş ýigit maňa ertirki boljak uly konserte öz edarasynyň adyndan çakylyk hatyny gowşuryp gidende: “Gulagy agyr adamy näme üçin konserte çagyryňkalar?” diýen geňirgeme döredi welin, Atamyrat: “Ol konserti ker diňläýmese, gulakly eşider ýaly däldir” diýen kesgitleme tapdy.

* * *

Gulagy örän agyr alym-ýazyjy Kakajan Durdyýew ikimiziň köçäniň beýleki tarapyndaky ýanyolçasyndan gidip barýanymyzy gören Atamyrat Atabaýew gezek-gezegine adymyzy tutup, telim sapar gygyrsa-da jogap almansoň:

– Aý, “It üýrer kerler geçer” – diýip köne nakyly üýtgedip ýöräberipdir.

Ol öz “tapyndysyny” ýatlap öwnende men: “Atamyrat örän akyllý. Ol kimiň itdigini kimiň kerwendigini hem saýgarýar” diýip ony köşeşdirdim.

* * *

Metbugat öýüniň dälizinde garaşyp duran ýaş gyz deňine

ýetenimde, alçak salamlaşdy-da:

– Goşgy diýeniňizi getirdim – diýdi.

– Men sizden goşga garaşmandym, gyzym. Asyl men sizi birinji gezek görýäriň – diýen jogabymdan soň ol:

– Siz Atamyrat Atabaýew dälmi näme? – diýip geňirgendi.

Men jogaba derek sowal berdim:

– Ýantorbaňyzda ýüp barmy?

Aňk-taňk bolan gyzjagaz:

– Ýüpi näme etjekdiňiz? – diýip, gözlerini petrettdi.

Men daşardan görünýän agaja tarap elimi salgadym:

– Ýüpüňiz bolan bolsa, Atamyrat Atabaýewe meňzedeniňiz üçin hol uly şahadan özümi asaýjakdym.

Soň ol gyz şahyry tapyp, bolan wakany aýdanda, onuň kime satşanyňy aňan A.Atabaýew:

– Gyzym, ýüplüje geläýen bolsaň-a, türkmen edebiýatynyň öňünde uly iş bitirjek ekeniň welin... – diýipdir.

* * *

Bir gezek men “40 ýylda ýazylan kitap” atly gündelik-essämdäki “Maňzyna batan pikirler” diýen bölüme Balzak bilen Gýötäniň dana sözleriniň arasyna A.Atabaýewiň hem: “Döwre görä ýaşamak aňsat, göwne görä ýaşamak kyn” diýen setirini ýerleşdirmeli bolanymda kyn ýagdaýa galdym. Sebäbi Balzak bilen Gýötedede “Halk ýazyjysy” diýen at ýok. Atamyrat Atabaýew bolsa zähmet rugsadyna çykmak üçin ýazýan arzasynyň aşagyna-da “Halk ýazyjysy” diýen hormatly adyny hökman goşýar. Şol at ýazylmasa onuň örän gaty görýändiginden habarly bolanym üçin men dostumy öýkeletmejek bolup, oňa sala salmaly boldum.

– Olarda beýle at ýokka, Balzak bilen Gýötäniň arasynadaky seniň familiýaň aşagyna “Halk ýazyjysy” diýip ýazsam birhili bolmazmy? Ýazmasamam sen gaty görersiň.

– Hormatly adymy ýazmasaň gaty görjegim-ä çyndyr.

– Onda tekstden seniň adyňy aýraýsammykam?

– Ýok, aýyrma. Balzak bilen Gýöte ýaly genileriň adynyň arasyna adym düşse... Gowusy, olaryňam atlarynyň aşagyna Fransiýanyň hem Germaniýanyň halk ýazyjysy diýen sözleri

goşaýsa-na.

– Olarda beýle adyň ýokdugyny sen bilýäň ahyrn...

– Bilemde näme?- diýip, Atamyrat sagdyn gepledi. – Fransuzlar bilen nemeslerde beýle adyň ýokdugyny ikimizden başga bilýänem bardyr öýdemok. Geçer gider. Senem öz ýalanyňy buşlap ýörmersiň-a?! Netijede, adamlar: “Bilmän ýörüpdiris, asyl biziň Atamyradymyz Balzak ýaly, Gýöte ýaly dünýä belli ýazyjylaryň hatarynda eken-ow!” diýip begener. Şeýdip, senem gözünü açanyň üçin iliniň alkyşyny alarsyň.

* * *

Bir duşuşykda men:

“Dosta ynanyp, ýalňyşdym.

Duşmana ynanman, ýalňyşdym.

Ýaranjaňy, ýalançyny

Adamam saýman, ýalňyşdym” – diýip başlanýan hem:

“Ýaşan ömrümiň sakasy,

Ortasy, yzy ýalňyşlyk.

Sebäpler ýöne bahana.

Belki-de meň bu jahana,

Gelmegmiň özi ýalňyşlyk

– diýip gutarýan goşgumy okanymda, Atamyrat Atabaýew:

– Goşgy, umuman gowşak. Ýöne soňky iki ajaýp setir welin hakykaty beýan edýänligi sebäpli şygryry bezeýär–diýdi.

* * *

“Hojalyk harytlary” dükanynyň öňüdüki uzyn nobaty görenleriň biri nähili del harydyň satylýandygy bilen gyzyklananda A.Atabaýew:

– Atajan Taganyň “Serwi gelin” kitabyny ozal satyn alanlar indi yzyna gaýtarmak üçin nobata durlar – diýdi.

* * *

“Näme üçin ala-böle Atajan Taganyň kitabyny Berlinde

çykarýarkalar?” diýen sowala Atamyrat Atabaýew:

– Atajanyň kakasy nemesleriň başyny başlan urşunda wepat boldy. Indi olar şonuň üçin onuň oglunyň kitabyny çykarýalar – diýdi. – Türkmen dilinde oňa “hun tölemek” diýýäler.

– Onda onuň kitaby Hytaýda nädip çap edilýär?

– Ony-ha anyk biljek däl welin, Atajan Taganlar Densýaopinler bilen guda ýa-da daýy-ýegen bolaýmasalar.

Atajan TAGAN. Degişmeler